

21 Ιατρική ορολογία: Εξαγωγή και απόδοση όρων που σχετίζονται με τη νόσο της κοιλιοκάκης

Δήμητρα Αντωνίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση περιγράφει τη διαδικασία ορολογικής έρευνας και τεκμηρίωσης κατά την εκπόνηση σχεδίου ορολογίας στον τομέα της κοιλιοκάκης. Ειδικότερα, αναλύεται η μεθοδολογία κατά τη συγκέντρωση ιατρικών όρων και εξαγωγή επιπλέον όρων από σώματα κειμένων που εμπίπτουν στα υποπεδία της κλινικής εικόνας και της διαφορικής διάγνωσης της νόσου. Σκοπός είναι η καταγραφή των ζητημάτων που ανακύπτουν κατά τη μετάφραση ιατρικών όρων, λόγω έλλειψης τυποποίησης στην απόδοση της ορολογίας αλλά και λόγω περιορισμένων πηγών αναφοράς, ιδίως για τα ελληνικά. Μέσα από την παρουσίαση αυτή επιχειρούμε να συνεισφέρουμε στην ορολογική έρευνα με την παραγωγή αξιόπιστων ορολογικών πόρων για τον τομέα της ιατρικής και να συμβάλουμε στη συζήτηση σχετικά με τις ελλείψεις και τις δυσκολίες της διαχείρισης ιατρικής ορολογίας.

Medical terminology: Extracting and translating terms on the field of celiac disease

Dimitra Antoniou

ABSTRACT

This presentation describes the research process and documentation for the terminological work on the field of celiac disease. More specifically, we present the methodology followed during the collection and extraction of terms from corpora created about the clinical symptoms of celiac disease and differential diagnosis. The aim is to document the problems that occur while translating medical terms due to lack of terminology standardization and lack of credible terminological resources, especially in Greek. Through this terminological work, we hope to contribute further to the terminological research on the medical field and participate in the ongoing conversation regarding the challenges of terminology management.

0 Εισαγωγή

Ανεξαρτήτως επιστημονικού πεδίου, η σωστή διαχείριση των πληροφοριών σχετικά με τους όρους είναι πολύτιμη για την οργάνωση και διάδοση της ορολογίας και της απρόσκοπτης επικοινωνίας σε πολύγλωσσα περιβάλλοντα. Η σημασία της ορολογίας και της πρακτικής της χρησιμότητας αναγνωρίστηκαν από τον Eugen Wüster, ο οποίος ήταν πεπεισμένος ότι απαραίτητο συστατικό μιας επιτυχημένης επικοινωνίας σχετικά με την τεχνική γλώσσα και τυποποίηση όρων που αντιπροσωπεύουν εξειδικευμένες έννοιες είναι ο ακριβής καθορισμός του εξειδικευμένου λεξιλογίου (Sauberer, 2011), ώστε να είναι ευκρινής και κατανοητή η διαφοροποίησή του από την καθημερινή γλώσσα. Η Sauberer αναφέρει τα πολλαπλά οφέλη της σωστής διαχείρισης ορολογίας για τα σύγχρονα επαγγελματικά περιβάλλοντα, τονίζοντας ότι η γνώση της κατάλληλης ορολογίας και η σωστή χρήση της προλαμβάνει τον κίνδυνο επικοινωνιακών στρεβλώσεων που προκαλούνται από ασάφειες ή αμφισημίες στην ορολογία.

Μία από τις πλέον διαδεδομένες μορφές διαχείρισης ορολογικών πόρων είναι οι βάσεις ορολογικών δεδομένων. Η IATE είναι ένα από τα πιο ευρέως διαδεδομένα εργαλεία αναζήτησης ορολογίας καθώς αποτελεί τη διοργανική βάση ορολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας για το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Διερμηνείας και Μετάφρασης του ΑΠΘ με κατεύθυνση τη Μετάφραση εκπονήθηκε σχέδιο ορολογίας, το οποίο περιλαμβάνει την εξαγωγή και τεκμηρίωση 50 όρων που αφορούν έναν συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο, σε αυτή την περίπτωση τον κλάδο της υγείας και, ειδικότερα, τη νόσο της κοιλιοκάκης. Στόχος είναι ο εμπλουτισμός της βάσης ορολογικών δεδομένων IATE με όρους που ανήκουν στο πεδίο της νόσου αυτής για την ελληνική γλώσσα ο οποίος εντάσσεται στο πρόγραμμα συνεργασίας που έχει θεσπίσει η Μονάδα Συντονισμού Ορολογίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (TermCoord) με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

1 Πεδία και υποπεδία ορολογικής έρευνας

Κοιλιοκάκη είναι μια χρόνια αυτοάνοση διαταραχή που προσβάλλει το λεπτό έντερο. Εκδηλώνεται σε άτομα με γενετική προδιάθεση έπειτα από κατανάλωση τροφών που περιέχουν γλουτένη, ενώ στην εμφάνισή της συμβάλλουν και περιβαλλοντικοί παράγοντες. Τα είδη της κοιλιοκάκης αναφέρονται με ποικίλες ονομασίες, συχνά αλληλοεπικαλυπτόμενες, και περιλαμβάνουν τους όρους: ασυμπτωματική κοιλιοκάκη, τυπική κοιλιοκάκη, άτυπη κοιλιοκάκη, κλασική κοιλιοκάκη, σιωπηλή κοιλιοκάκη, δυνητική κοιλιοκάκη, λανθάνουσα κοιλιοκάκη, δυσίατη κοιλιοκάκη, φανερή κοιλιοκάκη, συμπτωματική κοιλιοκάκη, υποκλινική κοιλιοκάκη, μη κλασική κοιλιοκάκη. Η πληθώρα των ονομασιών αντιπροσωπεύει και τη

διαφοροποίηση των συμπτωμάτων στα οποία συμπεριλαμβάνονται ενδεικτικά η στεατόρροια, η δυσσαπορρόφηση, η απώλεια βάρους, η ερπητοειδής δερματίτιδα, η οστεοπόρωση κ.ά.

Το πεδίο της νόσου της κοιλιόκακης είναι αρκετά εκτεταμένο και γι' αυτό χρειάστηκε να επικεντρωθούμε σε συγκεκριμένα υποπεδία προκειμένου να διαμορφωθούν κάποια όρια στην ορολογική έρευνα. Συνεπώς, η αναζήτηση και εξαγωγή όρων περιορίστηκε στα υποπεδία της κλινικής εικόνας και της διαφορικής διάγνωσης.

2 Μεθοδολογία έρευνας

Στο εν λόγω σχέδιο ορολογίας ακολουθήσαμε περιγραφική προσέγγιση, η οποία ασχολείται με την καταγραφή όλων των γλωσσικών παραλλαγών που αφορούν μια έννοια σε έναν καθορισμένο θεματικό τομέα. Ο λόγος που προτιμάται η προσέγγιση αυτή είναι ότι μια έννοια μπορεί να εμφανίζεται με ποικίλες γλωσσικές παραστάσεις που εξυπηρετούν διαφορετικές επικοινωνιακές ανάγκες. Με άλλα λόγια, επιλέξαμε να επικεντρωθούμε στη σύγχρονη χρήση των όρων έτσι όπως εμφανίζονται στις πηγές αναφοράς.

Τα βήματα της ερευνητικής διαδικασίας για τη συγκέντρωση και τεκμηρίωση των όρων του σχεδίου ορολογίας είναι τα εξής:

- εξοικείωση με το πεδίο και επιλογή των υποπεδίων
- δημιουργία σωμάτων κειμένων και εμπλουτισμός της λίστας όρων
- εξαγωγή ορολογίας με χρήση του εργαλείου Sketch Engine
- τεκμηρίωση όρων

Το πρώτο βήμα περιλαμβάνει τη συγκέντρωση κειμένων και υποστηρικτικού υλικού (όπως εικόνες, πίνακες, διαγράμματα κ.λπ.) προκειμένου να ενημερωθούμε αναλυτικότερα για τη συγκεκριμένη νόσο και να αντλήσουμε πληροφορίες σχετικά με την κλινική της εικόνα, τα συμπτώματα που παρουσιάζει και τη συννοσηρότητά της με άλλες ασθένειες.

Βασικά κριτήρια για την επιλογή των κειμένων είναι τόσο η άμεση συνάφειά τους με το πεδίο προς έρευνα όσο και η εγκυρότητά τους. Εφόσον στόχος του σχεδίου ορολογίας είναι να καταγράψει τους σημαντικότερους όρους αναφορικά με τη νόσο της κοιλιόκακης, τα κείμενα δεν αρκεί απλώς να σχετίζονται ως προς το περιεχόμενό τους με το θέμα, αλλά να προέρχονται και από αξιόπιστες πηγές, αντιπροσωπευτικές του τομέα της ιατρικής. Με αυτό το σκεπτικό τα περισσότερα κείμενα αποτελούν είτε πανεπιστημιακές μελέτες, διδακτορικές διατριβές και διπλωματικές εργασίες με θέμα την κοιλιόκακη είτε προσωπικές παρουσιάσεις ιατρών και αρχεία από πρακτικά συνεδρίων σχετικά με αυτό το θέμα. Εκλαϊκευμένα άρθρα ιατρικής θεματολογίας ή πολύ παλιές έρευνες και άρθρα (πριν το 2000) δεν

συμπεριλήφθηκαν διότι και στις δύο περιπτώσεις υποβαθμίζεται η εγκυρότητα των πηγών: αφενός τα εκλαϊκευμένα άρθρα δεν εμφανίζουν πυκνή χρήση της ορολογίας έτσι όπως χρησιμοποιείται στον ιατρικό κλάδο, και αφετέρου η χρήση της ορολογίας ενδέχεται να έχει αλλάξει κατά την πάροδο των ετών, γεγονός που δεν συμφωνεί με την περιγραφική προσέγγιση που ακολουθείται στην παρούσα εργασία, η οποία επικεντρώνεται στη σύγχρονη χρήση των όρων.

Η αναζήτηση κατάλληλων κειμένων αποτέλεσε και μία από τις αρχικές δυσκολίες της διαδικασίας καθώς οι πηγές αναφοράς για την κοιλιοκάκη στα ελληνικά ήταν πολύ περιορισμένες. Παρότι οι ιστοσελίδες των φορέων που δραστηριοποιούνται σχετικά με την ενημέρωση και τη στήριξη των ασθενών με κοιλιοκάκη διαθέτουν επαρκείς πληροφορίες για την ενημέρωση του κοινού, τα κείμενα αυτά αρκούν μεν για μια πρώτη «γνωριμία» με το πεδίο που ασχολούμαστε αλλά δεν είναι κατάλληλα για να συμπεριληφθούν στο σώμα κειμένων για την εξαγωγή ορολογίας σχετικής με τα υποπεδία έρευνας.

Με τη βοήθεια του εργαλείου Sketch Engine, δημιουργήσαμε δύο σώματα κειμένων για την ελληνική και την αγγλική γλώσσα αντίστοιχα. Το συγκεκριμένο εργαλείο παρέχει πολλές δυνατότητες λεξικογραφικής και ορολογικής έρευνας. Μέσα από την επεξεργασία των σωμάτων κειμένων, καταρτίστηκαν πίνακες με τους συχνότερα εμφανιζόμενους απλούς και σύνθετους όρους, με βάση τους οποίους έγινε αυτόματη εξαγωγή ορολογίας. Η αυτόματη επιλογή, ωστόσο, δεν ήταν επαρκής, λόγω διάφορων περιορισμών του εργαλείου, ιδιαίτερα για τα ελληνικά ως γλώσσα εργασίας. Συνεπώς, κατέστη αναγκαία η χειρόγραφη αποδελτίωση όρων, με την καταγραφή όρων συναφών με τα υποπεδία της διαφορικής διάγνωσης και της κλινικής εικόνας της κοιλιοκάκης.

Προκειμένου οι όροι που επιλέχθηκαν να μπορούν να συμπεριληφθούν στο ορολογικό δελτίο μαζί με τους ήδη δοθέντες από την ΙΑΤΕ, οφείλουν να έχουν τις αντίστοιχες πληροφορίες στις κατηγορίες δεδομένων. Κρίθηκε λοιπόν απαραίτητο να γίνει εύρεση ορισμού και συγκεκριμένου ώστε οι όροι να πληρούν τα κριτήρια αξιοπιστίας όπως αναφέρονται στο Εγχειρίδιο της ΙΑΤΕ, μέσω του εμπλουτισμού των αντίστοιχων κατηγοριών τεκμηρίωσης. Ο ορισμός οφείλει να συμμορφώνεται με την αρχή της αντικατάστασης (substitution principle), δηλαδή ο ορισμός πρέπει να είναι σε θέση να αντικαθιστά την λέξη σε μια πρόταση, χωρίς να μεταβάλλεται το νόημά της (ΙΑΤΕ-Best practice for terminologists, 2008). Σε εξαιρετικές περιπτώσεις κατά τις οποίες ήταν αδύνατη η εύρεση ορισμού, προχωρήσαμε στη σύνθεσή του με συνδυασμό δύο ή περισσότερων πηγών. Τόσο ο ορισμός όσο και το συγκεκριμένο αντλήθηκαν από πρωτογενείς πηγές, δηλαδή κείμενα γραμμένα από φυσικούς ομιλητές της κάθε γλώσσας. Ακόμη και στις περιπτώσεις που

κρίθηκε αναγκαία η σύνθεση ορισμού από δύο ή περισσότερες πηγές δεν επιχειρήθηκε μετάφραση κάποιας πηγής αλλά έγινε αναζήτηση και επεξεργασία κειμένου γραμμένο εξ αρχής στην εκάστοτε γλώσσα.

Τέλος, καθοριστική ήταν η συμβολή των ειδικών στην κατανόηση και ορθή απόδοση των όρων στα ελληνικά. Δεδομένου ότι οι όροι που επιλέχθηκαν αφορούσαν διαφορετικές ιατρικές ειδικότητες όπως δερματολογία, γαστρεντερολογία, πνευμονολογία κ.λπ., χρειάστηκε να απευθυνθούμε σε διαφορετικούς γιατρούς των αντίστοιχων ειδικοτήτων. Για παράδειγμα, οι όροι «autoimmune blistering dermatosis» και «autoimmune bullous dermatosis» ήταν αρκετά δύσκολο να αποδοθούν στα ελληνικά καθώς οι αντίστοιχοι ελληνικοί όροι «πομφολυγώδης δερματοπάθεια» και «φυσαλιδώδης δερματοπάθεια» εμφανίζονταν να χρησιμοποιούνται εναλλάξ για να περιγράψουν το ίδιο φαινόμενο. Κατόπιν επικοινωνίας μας με ιατρό δερματολόγο, διασαφηνίστηκε η έννοια της πομφολυγώδους και της φυσαλιδώδους δερματοπάθειας, οι οποίες περιγράφουν τη διαφορετική μορφολογία των εξανθημάτων που εμφανίζονται στο δέρμα. Εξίσου απαραίτητη ήταν και η διασαφήνιση όρων που αφορούσαν τα είδη της κοιλιοκάκης και τις εννοιολογικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους.

3 Προκλήσεις στην απόδοση όρων

Σε ό,τι αφορά τις διαθέσιμες έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές για αναζήτηση ιατρικής ορολογίας, για την αγγλική γλώσσα υπάρχει πληθώρα διαθέσιμων βάσεων δεδομένων παγκόσμιων οργανισμών στον τομέα της υγείας όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (World Health Organization, WHO), και ειδικότερα το Παράρτημα για την Ανατολική Μεσόγειο (Regional Office for the Eastern Mediterranean) διαθέτει πολύγλωσσο ενοποιημένο ιατρικό λεξικό (Unified Medical Dictionary, UMD), με διαθέσιμες αντιστοιχίες όρων για τις γλώσσες αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά και αραβικά. Επίσης, ο Οργανισμός Τροφίμων και Φαρμάκων των Η.Π.Α. (Food and Drug Association, FDA) διαθέτει μονόγλωσσο γλωσσάρι όρων για φάρμακα, όπου παρέχεται ορισμός για κάθε όρο μαζί με επεξηγηματικές πληροφορίες. Ευρέως γνωστές βάσεις δεδομένων είναι η βάση ιατρικών δεδομένων National Center for Biotechnology Information (NCBI) των Η.Π.Α., όπου οι πληροφορίες ταξινομούνται θεματικά και υπάρχουν παραπομπές για πλήθος εργαλείων και βάσεων δεδομένων καθώς και το MedDRA (Medical Dictionary for Regulatory Activities), μια μεγάλη βάση δεδομένων και πληροφοριών για την καταγραφή, τυποποίηση και παρακολούθηση των ιατρικών προϊόντων, τα οποία είναι διαθέσιμα μόνο για εγγεγραμμένους χρήστες. Τέλος, το National Council for Prescription Drug Programs, τμήμα του National Institutes of Health των Η.Π.Α., διαθέτει επίσης μονόγλωσσες ορολογικές

πηγές σε μορφή αρχείων excel. Οι διαθέσιμες πηγές ιατρικής ορολογίας, όπως ενδεικτικά αναφέρθηκαν παραπάνω, διευκολύνουν μεν την αναζήτηση όρων στα αγγλικά με σκοπό την κατανόησή τους, δεν επαρκούν όμως για την εύρεση της ισοδύναμης ορολογίας σε μια γλώσσα στόχο, πόσο μάλλον σε μια γλώσσα με μικρό αριθμό αποδεκτών όπως τα ελληνικά. Ακόμη, δεν καλύπτουν περιπτώσεις όπου απαιτούνται επιπλέον γλωσσικές πληροφορίες σχετικά με τη χρήση ενός όρου, όπως για παράδειγμα ο όρος «ινωτική κυψελιδίτιδα», ο οποίος στα αγγλικά έχει δύο αποδόσεις: «fibrosing alveolitis», που χρησιμοποιείται στο Ηνωμένο Βασίλειο και «idiopathic pulmonary fibrosis», ονομασία που συναντάται στην Αμερική.

Στη συνέχεια, θα αναλυθούν ορισμένα παραδείγματα που αντιστοιχούν σε διαφορετικές περιπτώσεις απόδοσης όρων, έτσι όπως προέκυψαν από τη διαδικασία της τεκμηρίωσης:

- en: irritable bowel syndrome
el: σύνδρομο ευερέθιστου εντέρου, σπαστική κολίτιδα

Context:	Συγκείμενο:
«In fact, screening of patients [...] revealed that 5% of those fulfilling strict [...] criteria for a diagnosis of irritable bowel syndrome had celiac disease.»	«Η κοιλιακή δυσφορία και ο μετεωρισμός είναι κοινά και συχνά οδηγούν σε λανθασμένη διάγνωση συνδρόμου ευερέθιστου εντέρου. » «Το ευερέθιστο ή σπαστικό κόλο (σπαστική κολίτιδα), εμφανίζεται με επίμονα συμπτώματα από το παχύ έντερο, χωρίς όμως σοβαρά αντικειμενικά ευρήματα και με σημαντική επίδραση των ψυχολογικών παραγόντων στη δημιουργία του.»

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα παρατηρούμε ότι στα ελληνικά χρησιμοποιούνται δύο όροι, εκ των οποίων ο πρώτος αποτελεί ισοδύναμο όρο καθώς έχει σχηματιστεί με βάση τον πρωτότυπο ενώ ο δεύτερος δεν συμφωνεί με αυτόν τον σχηματισμό.

- en: hypertransaminasemia / transaminitis
el: υπερτρανσαμινασαιμία

Context:	Συγκείμενο:
"It has been suggested that the hypertransaminasemia in Celiac Disease patients may be multifactorial and a complication of prolonged existence of malabsorption, small intestinal bacterial overgrowth, [...] and enhanced absorption of toxic	«Στα παιδιά η υπερτρανσαμινασαιμία μπορεί να είναι η μοναδική εκδήλωση της κοιλιοκάκης.»

substances."	
" Transaminitis is not a disease, but it can point to other issues that require treatment. High levels of fat or similar problems may be causing inflammation in the liver."	

Κατά την αναζήτηση ορισμού και συγκριμένου για τον όρο «hypertransaminasemia», συναντήσαμε και κείμενα που αναφέρονταν στο ίδιο φαινόμενο με τον όρο «transaminitis». Έτσι παρατηρείται διπλή απόδοση του όρου στα αγγλικά, ενώ στα ελληνικά χρησιμοποιείται ο όρος «υπερτρανσαμινασαιμία»

- en: non celiac gluten sensitivity (NCGS)
el: μη κοιλιοκακική ευαισθησία στη γλουτένη, μη οφειλόμενη στην κοιλιοκάκη ευαισθησία στη γλουτένη, ευαισθησία στη γλουτένη μη κοιλιοκακικού τύπου

Context: "Non Celiac Gluten Sensitivity can be diagnosed in those patients with gluten intolerance who do not develop antibodies that are typical neither of Celiac Disease nor of Wheat Allergy and who do not suffer from lesions in the duodenal mucosa, which is characteristic of Celiac Disease."	Συγκείμενο: «Είναι πλέον σαφές ότι, εκτός από την κοιλιοκάκη και την αλλεργία στο σιτάρι, υπάρχουν περιπτώσεις αντιδράσεων στη γλουτένη στις οποίες δεν μπορούν να προσδιοριστούν αλλεργικοί ή αυτοάνοσοι μηχανισμοί. Οι περιπτώσεις αυτές ορίζονται γενικά ως μη-κοιλιοκακική υπερευαισθησία στη γλουτένη ή πιο απλά, υπερευαισθησία στη γλουτένη.» « Η μη οφειλόμενη στην κοιλιοκάκη ευαισθησία στη γλουτένη (NCGS) είναι μια διαταραχή, από την οποία τα τελευταία χρόνια παραπονούνται ότι πάσχουν όλο και περισσότεροι άνθρωποι, οι οποίοι εκδηλώνουν εντερικά και εξωεντερικά συμπτώματα.» «Επιπλέον, στη δεκαετία του '80 αναγνωρίστηκε μια κλινική οντότητα ευαισθησίας στη γλουτένη με διαφορετική αλλά και αδιευκρίνιστη μέχρι στιγμής παθογένεια, που έχει ονομαστεί ευαισθησία στη γλουτένη μη κοιλιοκακικού τύπου. »
--	---

Σε αυτό το παράδειγμα παρατηρείται η πολλαπλή απόδοση στα ελληνικά του αγγλικού όρου «non celiac gluten sensitivity». Πρόκειται για δευτερογενή σχηματισμό όρου στα ελληνικά, οι

αποδόσεις ωστόσο επιχειρούν να εκφράσουν με διαφορετικό τρόπο το είδος ευαισθησίας στη γλουτένη.

- en: primary sclerosing cholangitis
el: πρωτοπαθής σκληρυντική χολαγγειίτιδα / πρωταρχική χολαγγειακή σκλήρυνση

Και σε αυτό το παράδειγμα συναντώνται περισσότερες από μία αποδόσεις στα ελληνικά για τον αγγλικό όρο «primary sclerosing cholangitis». Η πρώτη απόδοση αποτελεί ισοδύναμο όρο καθώς έχει σχηματιστεί με βάση τον πρωτότυπο ενώ η δεύτερη δεν ακολουθεί αυτόν τον σχηματισμό.

Context: "The frequent occurrence of primary sclerosing cholangitis in association with inflammatory bowel disease suggests that a common cause for both diseases may exist or that the inflamed colon allows toxins or infections to be absorbed into the body and this can cause the bile duct inflammation."	Συγκείμενο: «Φυσιολογική απεικόνιση του χοληφόρου δένδρου στην χολαγγειογραφία δεν αποκλείει την πρωτοπαθή σκληρυντική χολαγγειίτιδα σε ασθενή με χολόσταση και στην περίπτωση αυτή χρήσιμη είναι η βιοψία ήπατος.» «Οι αυτοάνοσες νόσοι του ήπατος, συμπεριλαμβάνοντας την αυτοάνοση ηπατίτιδα, την πρωταρχική χολαγγειακή σκλήρυνση και την πρωταρχική κίρρωση του ήπατος, συνδέονται με την κοιλιοκάκη.»
---	---

- en: primary biliary cirrhosis / primary biliary cholangitis
el: πρωταρχική χολική κίρρωση / πρωτοπαθής χολική χολαγγειίτιδα

Σε αυτό το παράδειγμα υπάρχουν δύο όροι που αναφέρονται στην ίδια έννοια, τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά. Όπως αναφέρει ο Σύλλογος Ασθενών Ήπατος ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, αυτό οφείλεται στην αλλαγή που έγινε στην ονομασία της νόσου ώστε «να αμβλυνθούν και τα πιθανά κοινωνικά στίγματα που αντιμετωπίζουν οι ασθενείς από τη χρήση του όρου κίρρωση».

Context: "The autoimmune processes caused by celiac disease can affect the liver with manifestations such as primary biliary cirrhosis and autoimmune hepatitis." "Immunological abnormalities may be an important contributing factor in the development of primary biliary	Συγκείμενο: «Άτομα με ανεβασμένες τρανσαμινάσες χωρίς κάποια υποψία για κάποια πάθηση θα πρέπει να εξετάζονται για την κοιλιοκάκη ή την πρωτοπαθή χολική κίρρωση .» «Κίρρωση μπορεί να εγκατασταθεί κατά τα τελικά στάδια της νόσου, όπως
--	--

"cholangitis."	συμβαίνει και σε άλλες χρόνιες ηπατοπάθειες μετά από αρκετά χρόνια, αλλά πολλοί ασθενείς μπορεί να μην αναπτύξουν κίρρωση ποτέ. Αυτός είναι και ο λόγος που το τελευταίο διάστημα γίνεται συζήτηση αλλαγής της ονομασίας της νόσου σε πρωτοπαθή χολαγγειίτιδα των χοληφόρων [...] ώστε να αμβλυνθούν και τα πιθανά κοινωνικά στίγματα που αντιμετωπίζουν οι ασθενείς από τη χρήση του όρου "κίρρωση".»
----------------	---

4 Σημασία της ιατρικής ορολογίας και τεκμηρίωσης

Σε ό,τι αφορά την ιατρική ορολογία, το γεγονός ότι η Ιατρική είναι ένας τομέας με καταγιστική ροή πληροφοριών ανάγει το σύστημα διαχείρισης ορολογίας και ορολογικών δεδομένων σε ένα από τα πιο πολύπλοκα (Lyngch, 1997). Ο ολοένα αυξανόμενος όγκος των πληροφοριών που ανταλλάσσονται για διάφορους σκοπούς εντός του ιατρικού πλαισίου (π.χ. ιατρικά πρωτόκολλα, ιστορικό ασθενών, φαρμακευτικές μελέτες, τεχνικά εγχειρίδια κλινικού εργαστηριακού εξοπλισμού κ.λπ.) καθιστά αναγκαία την οργάνωση της εκάστοτε ορολογίας ώστε να διευκολύνονται οι διαδικασίες που εμπλέκονται στο τρίπτυχο: αποθήκευση - ανάκτηση - ανταλλαγή δεδομένων.

Η χρησιμότητα της διαχείρισης ορολογίας στον τομέα της Ιατρικής προκύπτει από την αναγκαιότητα για ταξινόμηση και τυποποίηση των ιατρικών όρων. Η ταξινόμηση των όρων είναι απαραίτητη για τη σωστή οργάνωση της πληροφορίας, καθώς το φάσμα της ιατρικής ορολογίας είναι ευρύ και περιλαμβάνει εξειδικευμένους τομείς, όπως ενδεικτικά αναφέρονται οι ασθένειες, τα συμπτώματα, τα κλινικά ευρήματα, η διαδικασία διάγνωσης, οι κλινικές διαδικασίες κ.ά. Η τυποποίηση συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη επικοινωνία μεταξύ των επιστημόνων μέσω της σωστής χρήσης και διάδοσης της ορολογίας. Άμεσα επηρεαζόμενη από τα παραπάνω είναι και η διαδικασία μετάφρασης ξένης επιστημονικής βιβλιογραφίας προς μία γλώσσα στόχο, καθώς όσο ορθότερες είναι οι πηγές ορολογίας που έχει στη διάθεσή του ένας μεταφραστής, τόσο εγκυρότερο είναι το έργο που παράγει.

Η ιατρική ορολογία για τα ελληνικά παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις σε ό,τι αφορά την οργάνωση των πληροφοριών σε βάσεις δεδομένων επίσημων φορέων (πανεπιστημιακά τμήματα του τομέα της ιατρικής, αρμόδιοι φορείς υγείας κ.ά.), γεγονός που εμποδίζει την τυποποίηση στην ορολογία που χρησιμοποιείται και κατ' επέκταση δυσχεραίνει την ακριβή μετάφραση και τη διάδοση των ιατρικών όρων. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα που μπορούμε να αντλήσουμε από τη συγκεκριμένη ορολογική έρευνα, μέσω της οποίας

παρατηρήσαμε ότι οι ενώσεις που ασχολούνται με την ενημέρωση και υποστήριξη του πληθυσμού που πάσχει από κοιλιοκάκη προσφέρουν μεν αρκετές πληροφορίες σχετικά με τη νόσο, καμία όμως δεν διαθέτει γλωσσάρι όρων για τον συνδυασμό ελληνικά-αγγλικά με τις βασικές έννοιες που αφορούν το θέμα αυτό.

Οι ελάχιστες αναφορές, ή και παραλείψεις, σε ό,τι αφορά τη διαχείριση της ορολογίας δημιουργούν την ανάγκη για συστηματικότερη καταγραφή και οργάνωση των διαθέσιμων δεδομένων ιατρικών πληροφοριών ενώ υποδεικνύουν σημεία ενδιαφέροντος για μελλοντική έρευνα και βελτίωση, τα οποία θα μπορούσαν να αφορούν την οργάνωση θεματικών πηγών για τους διάφορους τομείς του αχανούς πεδίου της ιατρικής ορολογίας, τη δημιουργία οντολογιών για οργάνωση της πληροφορίας ακόμη και την ψηφιοποίηση και επικαιροποίηση έγκυρων έντυπων πηγών ιατρικής ορολογίας στα ελληνικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cabré, T. (1998). *Terminology. Theory, Methods and Applications*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Pub Co.

Language Scientific (2019). *Terminology Management: Why it Matters?* [Πρόσβαση 5 Μαρτίου 2019]. Διαθέσιμο από: <http://www.languagescientific.com/terminology-management-why-it-matters/>.

Lynch, C. (1997). Medical Terminology Management. *Handbook of Terminology Management Volume 1*, p. 160-169.

Sauberer, G. (2011). There Is No Knowledge Without Terminology. How Terminological Methods and Tools Can Help to Manage Monolingual and Multilingual Knowledge and Communication. *Systemics, Cybernetics and Informatics*, 9 (2), 56-60.

TerminOrgs (2016). *Terminology Starter Guide*. [Πρόσβαση 8 Σεπτεμβρίου 2018]. Διαθέσιμο από: http://www.terminorgs.net/downloads/TerminOrgs_StarterGuide_V2.pdf.

Warburton, K. (2014). Termologic – Developing a business case for managing terminology [Πρόσβαση 10 Σεπτεμβρίου 2018]. Διαθέσιμο από: <https://pdfs.semanticscholar.org/4857/dabf71abdc13eb358ecc62e7f5f71d3fad6a.pdf>.

Wright, S. E., Budin, G. (1997). *Handbook of terminology management*. John Benjamins Publishing Company.

ΕΛΟΤ 402:2008. *Ορολογική εργασία - Αρχές και Μέθοδοι*.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ – Σύλλογος Ασθενών Ήπατος (2017). *Διεθνής Ημέρα Πρωτοπαθούς Χολικής Κίρρωσης*. [Τελευταία πρόσβαση 8 Ιουνίου 2018]. Διαθέσιμο από: <https://bit.ly/2OFNzYK>.

Δήμητρα Αντωνίου

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΔΠΜΣ Μετάφρασης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ηλ-ταχ.: dimitra.antoniou04@gmail.com